

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

กรณีการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจนั้น จะเห็นได้ว่า แม้ว่าเครื่องหมายการค้าจะทำการซื้อขายกันได้ แต่อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับกรณีการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจนั้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดให้ทรัพย์สินที่จะนำมาเป็นหลักประกันได้ 2 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง การจำนอง ซึ่งการจำนองนี้เป็นการนำทรัพย์สินไปตราไว้แก่ผู้รับจำนองเพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้ โดยไม่ต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันให้แก่ผู้รับจำนอง ประเภทที่สอง การจำนำ ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้จำนำต้องส่งมอบทรัพย์สิน อันได้แก่ สัตว์หรือทรัพย์สินให้แก่ผู้รับจำนำเพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้ จากหลักเกณฑ์การนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันนั้น ไม่เปิดช่องให้นำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจได้ แต่เปิดช่องให้เพียงการจำนำและจำนองทรัพย์สินเท่านั้น ด้วยเหตุนี้เมื่อเครื่องหมายการค้าถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง แต่มีราคาและสามารถทำการซื้อขายได้ การไม่เปิดช่องให้ผู้ประกอบการสามารถนำทรัพย์สินประเภทอื่น โดยเฉพาะในกรณีของเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจ และยังรวมถึงการนำทรัพย์สินโดยเฉพาะเครื่องหมายการค้ามาขอสินเชื่อเพื่อเจ้าของทรัพย์สินหรือกิจการนำไปใช้ในการดำเนินกิจการสร้างสรรค์งานหรือพัฒนาธุรกิจของตน ซึ่งจะมีผลต่อเจ้าหน้าที่ในการได้รับชำระหนี้คืน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ควรที่จะควบคุมการนำเงินกู้ไปใช้ เพื่อมิให้ลูกหนี้นำเงินไปใช้ในทางอื่น เพราะการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ทำให้เกิดความเสียหายต่อทั้งผู้ให้กู้และผู้กู้ได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ จะอยู่ในนโยบายที่รัฐให้ความสำคัญไว้ก็ตาม แต่หากพิจารณาจากกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน จะพบว่า ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่สามารถนำเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกันการชำระหนี้ ประกอบกับเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่ใหม่สำหรับประเทศไทย อีกทั้งยัง ไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน มารองรับ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของหลักการ ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญา แต่ละประเภท รวมทั้งการประเมินมูลค่าของเครื่องหมายการค้า

ในปัจจุบันได้มีการร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจขึ้น โดยมีหลักการสำคัญที่เปิดช่องให้สามารถนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันได้โดยไม่ต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ซึ่งหลักการสำคัญดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้กับการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างไม่สามารถส่งมอบการครอบครองได้ แต่การนำร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มาปรับใช้กับทรัพย์สินทางปัญญาก็ยังมีปัญหาอยู่บ้าง ดังที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 4.1-4.8 ซึ่งผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาดังจะกล่าวต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

ในการปฏิบัติเกี่ยวกับนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ แต่การนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่บางประการ เช่น ปัญหาในด้านเอกสารสิทธิ ปัญหาในการประเมินมูลค่า เป็นต้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 เนื่องจากแนวทางในการปฏิบัติยังไม่ชัดเจน และยังไม่มียกเว้นที่คุ้มครองสถาบันการเงิน อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของสถาบันการเงินผู้ให้กู้ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและลักษณะสิทธิของทรัพย์สินทางปัญญา การใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้าจึงยังไม่สามารถทำได้ในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันมีการร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจขึ้นเพื่อให้ทรัพย์สินอื่นที่ไม่อาจนำมาเป็นหลักประกันได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และปรากฏอื่นที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาเป็นหลักประกันได้ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าภายใต้ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว แม้ว่าจะกำหนดไว้ว่าให้สามารถนำ “ทรัพย์สินอื่นตามมาตรา 8 (5)” มาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ แต่เมื่อพิจารณาแล้วการที่จะนำเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ยังมีความไม่ชัดเจน และยังคงมีปัญหาในเรื่องของการตีความ หากมีการนำเครื่องหมายการค้าไปเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นสมควรเสนอแนวทางในการนำเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ ดังนี้

5.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับการนำเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกัน

เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ ไม่มีบัญญัติเฉพาะให้สิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ แต่มีบทบัญญัติให้นำกิจการมาเป็นหลักประกันได้ ซึ่งสิทธิในเครื่องหมายการค้าก็เป็นสิทธิหนึ่งที่อยู่ร่วมกับสิทธิต่างๆ ของกิจการ จึงใช้เป็นหลักประกันในประเภทของกิจการได้ และร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีบทบัญญัติที่เปิดช่องให้ทรัพย์สินอื่นที่ไม่ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ แต่เป็นทรัพย์สินที่กำหนด

เพิ่มเติมในกฎกระทรวงสามารถใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ ดังนั้น หากสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินประเภทที่กำหนดในกฎกระทรวงก็ใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้เช่นกัน แต่ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจกำหนดไว้เฉพาะสิทธิประเภทกรรมสิทธิ์เท่านั้น ที่นำมาใช้เป็นหลักประกัน สิทธิอื่นๆ ซึ่งรวมถึงสิทธิในเครื่องหมายการค้าจึงไม่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ ดังนั้น ปัญหาที่จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อนำมาปรับใช้กับการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้

5.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารสิทธิของเครื่องหมายการค้า

ปัญหาเรื่องการส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้สิทธิในเครื่องหมายการค้าไม่อาจนำมาเป็นหลักประกันในลักษณะการจำนำได้ เนื่องจากหลักการของร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจไม่ต้องมีการ โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและไม่ต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ซึ่งเครื่องหมายการค้าจัดเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง จึงไม่สามารถส่งมอบการครอบครองได้ ด้วยหลักการดังกล่าวจึงสามารถนำสิทธิของเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้

5.2.3 ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา

เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การประเมินราคาหลักประกัน เพราะเป็นเรื่องที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่จะนำมาเป็นหลักประกันต้องดำเนินการ เมื่อกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินมูลค่าและจะจัดตั้งคณะผู้ประเมินมูลค่าเครื่องหมายการค้าขึ้น แต่เป็นเพียงแนวทางการดำเนินงานและสถาบันการเงินยังไม่ยอมรับการประเมินมูลค่า การนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันการชำระหนี้จึงไม่อาจกระทำได้ ดังนั้น แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนอกจากการจัดตั้งองค์กรของรัฐ ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการประเมินเครื่องหมายการค้าแล้ว ยังต้องมีบทบัญญัติบังคับให้สถาบันการเงินใช้เกณฑ์การประเมินราคาหลักประกันจากองค์กรดังกล่าว

5.2.4 ปัญหาในการโอนสิทธิ และการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปแสวงหาประโยชน์

เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจมีบทบัญญัติที่ให้สิทธิลูกหนี้หรือผู้ให้หลักประกันที่จะใช้สอย จำหน่ายจ่ายโอน จำนอง หรือนำไปเป็นหลักประกันได้ และไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะ โอนกรรมสิทธิ์ไปยังผู้ใดเจ้าหนี้หรือผู้รับหลักประกันจะได้รับชำระหนี้ก่อน เจ้าหนี้สามัญ เนื่องจากมีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามปรากฏล้มละลาย ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองเจ้าหนี้ ดังนั้น ปัญหาในการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันการชำระหนี้แล้วมีการ โอนสิทธิในภายหลัง จึงสามารถแก้ไขได้โดยการนำบทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัตินี้ มาบังคับใช้

5.2.5 ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับหลักประกัน และการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

การบังคับหลักประกันและการจำหน่ายจำนองหลักประกันที่เป็นเครื่องหมายการค้า ยังไม่มีปรากฏบัญญัติขึ้นเฉพาะ ดังนั้นการบังคับหลักประกันและการจำหน่ายจำนองหลักประกันที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาจึงยังต้องใช้กระบวนการทางศาลและการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นกระบวนการที่ล่าช้ากว่าเจ้าหนี้หรือสถาบันการเงินจะบังคับหลักประกันและจำหน่ายหลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ได้ต้องใช้เวลาเนิ่นนาน จึงไม่จูงใจให้เจ้าหนี้หรือสถาบันการเงินปล่อยสินเชื่อกับหลักประกันที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญา

เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งมีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการบังคับหลักประกันไว้ ซึ่งเป็นวิธีการที่รวดเร็วทำให้เจ้าหนี้หรือสถาบันการเงินได้รับชำระหนี้เร็วขึ้น ดังนั้น หากมีการประกาศใช้ปรากฏดังกล่าวและนำมาปรับใช้กับการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ จะสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้

5.2.6 ปัญหาเกี่ยวกับระบบระงับข้อพิพาท

จากการศึกษาร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาท มีแต่บทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับหลักประกันที่มีขั้นตอนที่รวดเร็วกว่าการบังคับคดีโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี และมีการใช้กระบวนการทางศาลในกรณีผู้ให้หลักประกันไม่ส่งมอบทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันกับกรณีผู้บังคับหลักประกันวินิจัยไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และไม่สุจริต ซึ่งมีบทบัญญัติให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยเร็ว ดังนั้น หากมีการปรับใช้แนวทางระงับข้อพิพาทดังกล่าวจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งซึ่งถือเป็นทางเลือกหนึ่งของคู่สัญญา (แต่ไม่ใช่กรณีการบังคับด้วยบทบัญญัติที่ปรากฏ) กับหลักเกณฑ์การบังคับหลักประกันของร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจจะสามารถระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้

5.2.7 ปัญหาในการควบคุมการใช้สินเชื่อ

เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมการใช้สินเชื่อ หรือการใช้เงินกู้ เจ้าของเครื่องหมายการค้าอาจนำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ไม่นำไปพัฒนาผลงานหรือใช้ในการประกอบกิจการ ซึ่งจะเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเหมือนในอดีตได้ ดังนั้นปัญหานี้ควรได้รับการแก้ไข โดยการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ ควรจะมีข้อกำหนดในสัญญาหลักประกันให้เจ้าหนี้หรือสถาบันการเงินสามารถควบคุมการนำเงินกู้ไปใช้ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า แม้การนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้จะอยู่ในนโยบายที่รัฐให้ความสำคัญไว้ก็ตาม แต่หากพิจารณาจากกฎหมายที่บังคับใช้อยู่

ในปัจจุบันจะพบว่าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่สามารถนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ ประกอบกับเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่ใหม่สำหรับประเทศไทย อีกทั้งยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนมารองรับ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของหลักการ ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท รวมทั้งการประเมินมูลค่าของเครื่องหมายการค้า ในปัจจุบันได้มีการร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ขึ้นเพื่อให้ทรัพย์สินอื่นที่ไม่อาจนำมาเป็นหลักประกันได้ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ หรือหลักอื่นที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาเป็นหลักประกันได้ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าภายใต้ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว แม้ว่าจะกำหนดไว้ว่าให้สามารถนำ “ทรัพย์สินอื่นตามมาตรา 8 (5)” มาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ แต่เมื่อพิจารณาแล้วการที่จะนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ยังมีความไม่ชัดเจน และยังคงมีปัญหาในเรื่องของการตีความหากมีการนำเครื่องหมายการค้าไปเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นสมควรเสนอแนวทางในการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้